

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΣΥΚΟΥΤΡΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

21χρονος Σμυρνιός, «ξένος και μόνος», γράφει

Του ΒΑΣΙΛΗ Κ. ΚΑΛΑΜΑΡΑ

Η κυπριακή εμπειρία του Ιωάννη Συκουτρή (1901-1937) δεν ήταν μια ρομαντική ανακάλυψη του νησιού. Δεν πήγε εκεί θέλοντας να γνωρίσει την εξωτική πλευρά του, αλλά ως ένας συνειδητοποιημένος πολίτης, ο οποίος πάσχει για τα δεινά του -μην ξεχνάμε ότι η Κύπρος βρισκόταν, τότε, υπό βρετανική κυριαρχία. Ο 21χρονος καθηγητής φιλολογίας, γιατί μ' αυτή την ιδιότητα βρέθηκε εκεί, μόλις έχει αποφοιτήσει από το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πρωτοπάτησε το πόδι του στην Κύπρο στα 1922, μια χρονιά ιστορικά φορτισμένη για τον ελληνισμό, λόγω Μικρασιατικής Καταστροφής. Παρέμεινε ως το 1924, οπότε επέστρεψε στην Ελλάδα, εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή, παντρεύτηκε και έφυγε υπότροφος για μεταπτυχιακές σπουδές στη Γερμανία.

Ο επίτιμος καθηγητής Πανεπιστημίου, Φάνης Ι. Κακριδής, έφερε στο φως της δημοσιότητας, ανασύροντάς τες από τα κατάλοιπα της μητέρας του, Ολγας Κομνηνού-Κακριδή, και επιμελήθηκε φιλολογικά δεκαπέντε επιστολές που έγραψε ο Ιωάννης Συκουτρή από την Κύπρο. Τα «Γράμματα του Ιωάννη Συκουτρή από την Κύπρο (1922-1924)» (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης), εστάλησαν όταν το 1922-1924 ο Συκουτρής δίδασκε στο Ιεροδιδασκαλείο της Λάρνακας και είχε προλάβει να ιδρύσει το λογοτεχνικό περιοδικό «Κυπριακά Χρονικά» και δύο συλλόγους, τον «Σύλλογο των Νέων» και τον «Φιλολογικό Όμιλο Λάρνακας».

Δεν μπορούμε επακριβώς να γνωρίζουμε, αν η φιλία του Συκουτρή και της Κομνηνού-Κακριδή κρατούσε από τα χρόνια της Σμύρνης. Σμυρνιοί και οι δύο είχαν έναν χρόνο διαφορά ως προς την ηλικία τους. Αυτός αποφοίτησε το 1918 από την Ευαγγελική Σχολή, εκείνη το 1917 από το Ελληνογαλλικό Λύκειο Αρώ-

Ιωάννης Συκουτρή:
1901-1937 (έργο του
Β. Ανδρεόπουλου)

νη. Πάντως, το βέβαιο είναι ότι συνδέθηκαν με φιλία, όταν και οι δύο φοιτούσαν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Οι Σμυρνιοί είχαν δημιουργήσει την «κλίκα των Σμυρνιών», όπως την αποκαλούσαν οι συμφοιτητές τους, στην οποία συμμετείχε, όμως, και ο Αθηναίος Ιωάννης Θ. Κακριδής, μετέπειτα σύζυγος της Ολγας Κομνηνού-Κακριδή και πατέρα του Φάνη Ι. Κακριδή. Ο Ιωάννης Συκουτρή θα γείρει την πλάστιγγα της φιλίας του προς το δίδυμο Κακριδή. Ο σύνδεσμος των τριών, κατά τον Φάνη Ι. Κακριδή, «είχε στήριγμα τα κοινά τους φιλολογικά ενδιαφέροντα, και κανόνα τη μεταξύ των τριών απόλυτη ειλι-

κρίνεια. Φυσικά πίστευαν πως αυτή η ξεχωριστή τους σχέση θα διατηρηθεί για πάντα, αλλά φυσικά ήρθε η ώρα ο σύνδεσμός τους να χαλαρώσει, όταν ακολούθησαν ο καθένας το δρόμο του».

Σ' όλες τις επιστολές του από την Κύπρο ο Ιωάννης Συκουτρή υπογράφει με το ψευδώνυμο Αντιφών, το οποίο είχε επιλέξει όταν ακόμη ήταν μαθητής στη Σμύρνη. Γιατί όμως; Η επιλογή δεν είναι τυχαία εκτιμά ο Φάνης Ι. Κακριδής: «Ο Αθηναίος σοφιστής, ρήτορας και ρητοροδιδάσκαλος Αντιφών (480-411 π.Χ.) ήταν διάσημος για την ικανότητά του να επινοεί και να προβάλλει επιχειρήματα -ικανότητα ιδιαίτερα αναπτυγμένη και στον Συκου-

Ο Φάνης Ι. Κακριδής έφερε στο φως της δημοσιότητας γράμματα του Ιωάννη Συκουτρή προς τη μητέρα του Ολγα Κομνηνού-Κακριδή, σταλμένα από την Κύπρο (1922-1924)

τρή, που ήταν στις συζητήσεις ακαταμάχητος, και το ήξερε».

Ενας «δύσκολος» άνθρωπος είναι το ψυχογράφημα του Ιωάννη Συκουτρή. Δεν είναι εκτίμηση του φιλολογικού επιμελητή, αλλά του ίδιου του αποστολέα.

Ο νέος φιλόλογος μιλάει για «παχύ εγωισμό», «ψυχρότητα και αναισθησία» και αυτοχαρακτηρίζεται «μισόκοσμος», «υπερβολικός», «κακός και καχύποπος». Συν τοις άλλοις, διαρκώς παραπονιέται ότι οι άλλοι δεν τον καταλαβαίνουν: «Δεν ευρίσκω κανέναν που να ημπορή να με καταλάβει, και υποφέρω» ή «Δεν παύω να είμαι εις τον ψυχικόν μου κόσμον ξένος και μόνος».

Τη γενικότερη κρίση του για την Κύπρο και την κατάστασή της, όπως επισημαίνει ο Φάνης Κακριδής, την καταλαβαίνουμε καλύτερα όταν διαβάζουμε τη βιβλιοκρισία του, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Ελληνικά» (1930), με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του Φ. Ζανέτου, «Η Κύπρος κατά τον αιώνα της πα-

λιγγενεσίας». Γράφει λοιπόν ο Ιωάννης Συκουτρή ότι με το βιβλίο αυτό «μετέχει με του αλυτρώτου τον πόνο των εορτών της Εκατονταετηρίδος και η νήσος εκείνη, την οποία εγωιστική, αφρόντιστος και άστοργος διοίκεις και η λεβαντινική ασυνειδησία των τοπικών της οργάνωσης κρατεί όχι μόνον εις δουλείαν πολιτικήν, αλλά και εις κατάστασιν οικονομικής και πνευματικής στασιμότητας».

Πολιτικά και ιδεολογικά, αν κρίνουμε από τα βιβλία που ζητάει να του αποστείλει η Ολγα Κομνηνού-Κακριδή, ο Συκουτρή αποδεικνύεται ότι ανήκει στο σοσιαλιστικό στρατόπεδο. «Να μου στείλεις ολόκληρον βιβλιοθήκην σοσιαλιστού» ή «Εις του Βασιλείου θα εύρης και μερικά μικρού σχήματος κομμουνιστικά», της γράφει χαρακτηριστικά. Ας δούμε ορισμένους από

τους τίτλους, όπως είναι αποτυπωμένοι στα γράμματά του: «Μαγν Το κεφάλαιον», «κάτι του Engels». «Επίσης όλα τα σχετικά με τον σοσιαλισμόν συγγράματα, που θα εύρης», «Ο Ελευθερουδάκης έχει εκδώσει κάτι περί της πάλης των Τάξεων».

Από λογοτεχνία προτιμάει τους αρχαίους δραματουργούς και συγκεκριμένα τους Αισχύλο («Ορέστεια»), Σοφοκλή, Αριστοφάνη («Νεφέλες», σε μετάφραση Σουρή), Ευριπίδη («Αλκυστις», «Εκάβη», «Ανδρομάχη», «Βάκχαι», «Ιππόλυτος», «Μήδεια», «Κύκλωψ», «Τρωάδες»). Να μην ξεχάσουμε να αναφέρουμε ότι στην Κύπρο ο Ιωάννης Συκουτρή μετέφρασε την κλασική μελέτη του Zielinski «Ημείς και οι Αρχαίοι», που εκδόθηκε το 1928. ✱

